Wijzer in geldzaken

Pensioenmonitor 2016

Een onderzoek naar kennis, houding en gedrag rondom de oudedagsvoorziening onder de Nederlandse beroepsbevolking

Samenvatting

Samenvatting

Wijzer in geldzaken doet elke twee jaar onderzoek onder de Nederlandse beroepsbevolking naar pensioenbewustzijn. Hieronder een aantal conclusies uit de pensioenmonitor 2016.

Ten opzichte van de vorige pensioenmonitor in 2014 zijn er geen grote verschuivingen. Twee op de vijf Nederlanders zijn in 2016 ‘bewust onbezorgd’ over zijn pensioen. Dit is vergelijkbaar met twee jaar geleden.

Er zijn wel minder mensen die zeggen goed op de hoogte te zijn van het pensioenstelsel in Nederland (gedaald van 32% naar 26%) en de mogelijkheden om meer pensioen op te bouwen (gedaald van 36% naar 29%).

Het inkomen dat Nederlanders verwachten is iets hoger dan in 2014. Dit jaar verwacht men 64% van het laatstverdiende inkomen te ontvangen als pensioenuitkering, terwijl dit in 2014 werd ingeschat op 60%.

Er is een mismatch tussen de feitelijke AOW-leeftijd en wat Nederlanders verwachten dat hun AOW-leeftijd zal zijn. Drie op de vijf respondenten zal waarschijnlijk later AOW krijgen dan ze zelf inschatten. De gemiddelde leeftijd waarop ondervraagden verwachten dat ze AOW krijgen is 68 jaar.

Van de ondervraagden voorziet 33% dat zijn AOW-leeftijd hoger dan 67 jaar zal zijn. Ze gaan dus uit van een AOW-leeftijd hoger dan 67 jaar, die in 2021 wordt bereikt. De AOW-leeftijd stijgt daarna afhankelijk van de levensverwachting. Zoals het er nu uitziet zal de AOW-leeftijd stijgen naar 71 jaar en zes maanden.

Ongeveer de helft van de Nederlanders vindt dat ze zich beter moeten verdiepen in hun financiële situatie na pensionering. Dit vertaalt zich echter niet in actie. Slechts 11% van de respondenten geeft desgevraagd aan geregeld tijd vrij te maken om zich te verdiepen in zijn pensioensituatie.

Wat betreft eerder stoppen met werken dan de AOW-leeftijd, geldt: hoe jonger mensen zijn, hoe vaker ze denken eerder te stoppen. Van de Nederlanders van 21 tot en met 34 jaar denkt 47% eerder te stoppen met werken. Van de 50-plussers is dat maar 30%.

Ongeveer de helft van de Nederlanders is zich ervan bewust dat veranderingen in de persoonlijke situatie (life-events) gevolgen kunnen hebben voor hun pensioen. Maar bewustzijn betekent lang niet altijd dat er ook rekening gehouden wordt met die mogelijke invloed: minder dan de helft van de beroepsbevolking doet dit.

55% van de mensen die zijn gescheiden heeft geen rekening gehouden met de impact hiervan op hun geldzaken bij hun pensionering.
Scheiden is een life-events waarvoor tijdens de Pensioen3daagse 2016 extra aandacht is. In het onderzoek zijn daarom enkele vragen voorgelegd aan gescheiden Nederlanders. Hieruit blijkt dat het pensioen bij 36% van de scheidingen niet aan de orde is geweest.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave

1 Inleiding (7-8)

Inleiding

Wijzer in geldzaken meet sinds 2009 jaarlijks het pensioenbewustzijn onder werknemers die via de werkgever hun pensioen opbouwen. Sinds 2013 voert GfK dit onderzoek uit, waarbij gekozen is voor een gewijzigde aanpak. Het doel van de **Wijzer in geldzaken Pensioenmonitor** is

Periodiek inzicht verschaffen en signaleren en monitoren van ontwikkelingen inzake de kennis, de houding en het gedrag van consumenten ten aanzien van hun financiële situatie op de zuidelijk alternatie de gebeurtenissen en factoren die daar invloed op hebben.

Het onderzoek is representatief voor de beroepsbevolking (werkzaam in loondienst, als ondernemer of werkloos en beschikbaar voor minstens 12 uur per week).

In dit rapport lichten we een selectie van de significante verschillen tussen subgroepen uit in bullets onder de grafieken. Gekeken is naar de variabelen: geslacht, leeftijd, opleiding, huishoudinkomen en beroepsbevolking. Ook vergelijken we waar mogelijk 2014 en 2016 met elkaar. Indien geen significante verschillen zijn benoemd, liggen de resultaten in lijn met 2014.

2 Conclusies (9-18)

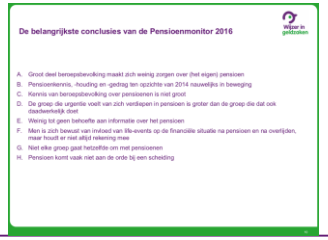
De belangrijkste conclusies van de Pensioenmonitor 2016

A. Groot deel beroepsbevolking maakt zich weinig zorgen over (het eigen) pensioen
B. Pensioenkennis, -houding en -gedrag ten opzichte van 2014 nauwelijks in beweging
C. Kennis van beroepsbevolking over pensioenen is niet groot
D. De groep die urgentie voelt van zich verdiepen in pensioen is groter dan de groep die dat ook daadwerkelijk doet
E. Weinig tot geen behoefte aan informatie over het pensioen
F. Men is zich bewust van invloed van life-events op de financiële situatie na pensioen en na overlijden, maar houdt er niet altijd rekening mee
G. Niet elke groep gaat hetzelfde om met pensioenen
H. Pensioen komt vaak niet aan de orde bij een scheiding

3 Onderzoeksresultaten in detail (19-52)

1. Kennis & bewustzijn (16-30)
- 1.1 Financiële situatie na pensionering
- 1.2 AOW & eigen pensioenregeling
- 1.3 Life-events

2. Houding & informatiebehoefte (31-36)
- 2.1 Houding
- 2.2 Informatiebehoefte

3. Gedrag (37-48)
- 3.1 Informatiebronnen
- 3.2 Maatregelen
- 3.3 Life-events

4 Onderzoeks-verantwoording (53-56)

- Profiel
- Onderzoeksverantwoording
- Certificering

Inleiding

Inleiding

Wijzer in geldzaken meet sinds 2009 jaarlijks het pensioenbewustzijn onder werknemers die via de werkgever hun pensioen opbouwen. Sinds 2013 voert GfK dit onderzoek uit, waarbij gekozen is voor een gewijzigde aanpak. Het doel van de **Wijzer in geldzaken Pensioenmonitor** is:

‘Periodiek inzicht verschaffen en signaleren en monitoren van ontwikkelingen inzake de kennis, de houding en het gedrag van consumenten ten aanzien van hun financiële situatie op de oudedag alsmede de gebeurtenissen en factoren die daar invloed op hebben.’

Het onderzoek is representatief voor de beroepsbevolking (werkzaam in loondienst, als ondernemer of werkloos en beschikbaar voor minstens 12 uur per week).

In dit rapport lichten we een selectie van de significante verschillen tussen subgroepen uit in bullets onder de grafieken. Gekeken is naar de variabelen: geslacht, leeftijd, opleiding, huishoudinkomen en beroepsbevolking. Ook vergelijken we waar mogelijk 2014 en 2016 met elkaar. Indien geen significante verschillen zijn benoemd, liggen de resultaten in lijn met 2014.

Conclusies

De belangrijkste conclusies van de Pensioenmonitor 2016

A. Groot deel beroepsbevolking maakt zich weinig zorgen over (het eigen) pensioen
B. Pensioenkennis, -houding en -gedrag ten opzichte van 2014 nauwelijks in beweging
C. Kennis van beroepsbevolking over pensioenen is niet groot
D. De groep die urgentie voelt van zich verdiepen in pensioen is groter dan de groep die dat ook daadwerkelijk doet
E. Weinig tot geen behoefte aan informatie over het pensioen
F. Men is zich bewust van invloed van life-events op de financiële situatie na pensioen, maar houdt er niet altijd rekening mee
G. Niet elke groep gaat hetzelfde om met pensioenen
H. Pensioen komt vaak niet aan de orde bij een scheiding

A. Groot deel beroepsbevolking maakt zich weinig zorgen over (het eigen) pensioen

Algemeen: Meerderheid heeft wel eens nagedacht over inkomsten en/of uitgaven na pensioen

	Bewust (nagedacht over inkomsten/uitgaven na pensionering)	**Onbewust** (niet nagedacht over inkomsten/uitgaven na pensionering)
Bezorgd ((redelijk) veel zorgen over levensstandaard na pensionering)	**Bewust bezorgd** **18%**	**Onbewust bezorgd** **9%**
Onbezorgd (weinig/geen zorgen over levensstandaard na pensionering)	**Bewust onbezorgd** **41%**	**Onbewust onbezorgd** **32%**

- Drie kwart van de beroepsbevolking maakt zich **weinig of helemaal geen zorgen** of het na pensionering voldoende geld heeft om normaal van te leven (73%).
- Zes op de tien hebben **wel eens nagedacht** over inkomsten en/of uitgaven na pensionering (60%). 45% heeft over beide nagedacht.
- Ruim twee op de vijf (41%) is **'bewust onbezorgd'**: deze groep heeft nagedacht over inkomsten en/of uitgaven en maakt zich weinig/geen zorgen over de levensstandaard na pensionering.
- **50-plussers** zijn relatief vaker 'bewust onbezorgd' (59%) en minder vaak 'onbewust onbezorgd' (15%).

B. Pensioenkennis, -houding en -gedrag nauwelijks in beweging

Algemeen: er zijn weinig verschillen met 2014

- Voor zover vergeleken kan worden met 2014 zien we weinig verschillen in kennis, houding en gedrag rondom pensioen.
- Er zijn wel minder mensen die zeggen goed op de hoogte te zijn van het pensioenstelsel in Nederland (32% => 26%) en de mogelijkheden om meer pensioen op te bouwen (36% => 29%), vergeleken met twee jaar geleden.
- Men is niet meer of minder gaan nadenken of zich zorgen gaan maken over het inkomen na pensionering ten opzichte van 2013 en 2014: nog steeds is ruim twee op de vijf 'bewust onbezorgd' (heeft nagedacht over inkomsten/uitgaven na pensionering, maar maakt zich weinig/geen zorgen over levensstandaard na pensionering).
- De gemiddelde leeftijd waarop men verwacht de eerste AOW uitkering te ontvangen is vrijwel gelijk (2014: 67,5 jaar; 2016: 68 jaar).
- Dit jaar verwacht men 64% van het laatstverdiende inkomen te zullen ontvangen als pensioenuitkering, terwijl dit in 2014 werd ingeschat op 60%. In 2014 werd dit percentage wel wat vaker gegokt i.p.v. geschat op basis van verdieping in de cijfers & feiten (39% in 2014 vs. 33% in 2016). Men verwacht in 2016 ook meer inkomen nodig te hebben na pensionering vergeleken met twee jaar geleden (74% van het laatstverdiende inkomen vs. 71% in 2014).
- Het opbouwen van vermogen van de eigen woning/aflossen wordt in 2016 (38%) vaker als maatregel gebruikt om na de pensionering te kunnen blijven leven zoals nu, dan in 2014 (33%). Ook is goedkoper gaan wonen vaker dan in 2014 (deels) bedoeld als pensioenvoorziening (67% in 2014 vs. 91% in 2016).

C. Kennis van beroepsbevolking over pensioen niet groot

Wijzer in geldzaken

Kennis & bewustzijn: overgrote meerderheid niet bekend met benodigde en werkelijke pensioenuitkering

- Een derde van de beroepsbevolking denkt op de hoogte te zijn van het eigen inkomen na pensionering en minder dan drie op de tien denkt op de hoogte te zijn van de mogelijkheden om meer pensioen op te bouwen.
- Men verwacht gemiddeld minder te ontvangen na pensionering (inclusief AOW-uitkering) dan nodig te hebben:

Inschatting te ontvangen pensioenuitkering (% van laatstverdiende inkomen)	Inschatting benodigde pensioenuitkering (% van laatstverdiende inkomen)
64%	**74%**

N.B. 44% van de totale beroepsbevolking kon geen inschatting maken van de benodigde pensioenuitkering.

- Driekwart is (helemaal) niet zeker van de inschatting van de te ontvangen pensioenuitkering en een kwart heeft (via internet) berekend of via een adviseur gehoord wat de benodigde pensioenuitkering zou moeten zijn.
- Bij de personen die weten dat zij pensioen opbouwen via de werkgever, is 13% van de partners niet aangemeld bij de pensioeninstelling. Ruim twee op de vijf weet niet wat het partnerpensioen inhoudt.

Kennis & bewustzijn: een op de vijf willen stoppen met werken op de daadwerkelijke AOW-leeftijd

- De gemiddelde leeftijd waarop men verwacht de eerste AOW-uitkering te ontvangen is 68 jaar.
- Ruim drie op de vijf krijgt volgens de AOW-tool de eerste AOW-uitkering later dan verwacht.
- 38% weet nog niet wanneer te willen stoppen met werken, een even groot deel wil eerder stoppen dan op de AOW-leeftijd.

D. De groep die urgentie voelt van verdiepen in pensioen is groter dan de groep die dat ook daadwerkelijk doet

Houding & gedrag: ongeveer de helft van de beroepsbevolking ziet de urgentie van het zich verdiepen in de financiële situatie na pensionering

- De groep die zich ook daadwerkelijk verdiept in de eigen financiële pensioensituatie is echter kleiner:
  - Een derde bestudeert de informatie die ze van het pensioenfonds/-verzekeraar ontvangt (31%) en
  - één op de tien maakt geregeld tijd vrij om zich in de pensioensituatie te verdiepen (11%).
- Ook is een aantal bronnen voor informatie over pensioenen wel bekend bij een (groot) deel van de beroepsbevolking, maar worden ze minder geraadpleegd. De bronnen met de hoogste bekendheid zijn: pensioenfonds/-verzekeraar (82%), werkgever (76%) en mijnpensioenoverzicht.nl (74%).
- De meest geraadpleegde informatiebronnen zijn bronnen die informatie geven over de eigen situatie: mijnpensioenoverzicht.nl (41%) en het UPO (37%).

Gedrag: Meerderheid neemt een of meerdere maatregelen om straks te kunnen blijven leven zoals nu

- Sparen (niet pensioensparen) en zorgen voor minder uitgaven te zijner tijd zijn nog steeds het meest populair om na pensionering te kunnen leven als nu.
- Een buffer willen aanhouden voor onvoorziene gebeurtenissen en onzekerheid over de hoogte van de pensioenuitkering zijn de belangrijkste redenen om maatregelen te nemen (respectievelijk 58% en 41%).
- Het merendeel van de genomen maatregelen heeft men zelf bedacht zonder informatie in te winnen (variërend van 34% (bij pensioensparen) tot 83% (bij zorgen voor minder uitgaven t.z.t.), afhankelijk van het type maatregel)

E. Weinig tot geen behoefte aan informatie over het pensioen

Algemeen: De helft vindt dat men zich beter moet verdiepen in het pensioen, maar er is weinig behoefte aan meer informatie

- De helft vindt dat hij/zij zich beter moet verdiepen in de financiële situatie na pensionering. De meerderheid vindt dat men jaarlijks naar de eigen pensioensituatie zou moeten kijken.
- Echter heeft slechts een minderheid behoefte aan informatie. Die mensen die wel informatie willen, hebben behoefte aan informatie over de hoogte van het pensioen (43%), de zekerheid van het pensioen (37%) en wanneer ze met pensioen kunnen gaan (36%). Er is vooral behoefte aan informatie en hulp op het moment dat het UPO wordt ontvangen of als men iets in de media hoort over lagere pensioenen. Echter heeft een groot deel (40%) op geen enkel moment behoefte aan meer informatie.
- Als men wel raad en advies over de planning van het pensioen wil krijgen, dan komt dit bij voorkeur vanuit het pensioenfonds, van een onafhankelijk adviseur, of van de werkgever.

F. Men is zich bewust van invloed van life-events op de financiële situatie na pensioen, maar houdt er niet altijd rekening mee

Life-events & pensioen: Bewustzijn mogelijke invloed van life-events op de financiële situatie na pensionering is groot

- Ongeveer de helft is zich goed bewust van de mogelijke invloed die life-events hebben op de financiële situatie na pensionering. Een uitzondering hierop is ‘een (andere) woning kopen’: een op de vier is zich goed bewust van de mogelijke invloed van deze gebeurtenis. Men is zich het meest bewust van de mogelijke invloed van minder uren gaan werken op de financiële situatie na pensionering; bijna zes op de tien is zich hier goed bewust van.
- Bewustzijn betekent lang niet altijd dat er ook rekening gehouden wordt met die mogelijke invloed: minder dan de helft van de beroepsbevolking houdt bij life-events die zij meemaken rekening met de gevolgen voor de financiële situatie na pensionering
- 55% van de mensen die zijn gescheiden, 58% van de mensen die een woning kochten, 59% van de mensen die arbeidsongeschikt zijn geraakt (zelf of partner), 49% van de mensen die werkloos zijn geweest (zelf of partner) en 60% van de mensen die van baan wisselden, houdt geen rekening met de impact van deze gebeurtenis op de financiële situatie bij pensionering.

G. Niet elke groep gaat hetzelfde om met pensioen

Verschillen tussen subgroepen: o.a. tussen ondernemers en overige beroepsbevolking

- Mannen, 50-plussers en boven modale inkomens zijn over de gehele linie wat meer betrokken bij hun pensioen. Zij hebben meer pensioenkennis, verdiepen zich meer in hun eigen pensioen, zijn zich beter bewust van de invloed van life-events op de financiële situatie na pensionering en nemen meer maatregelen om later te leven zoals nu.
- Daarnaast zien we een aantal verschillen tussen ondernemers en de overige beroepsbevolking. Deze verschillen worden deels veroorzaakt door het feit dat ondernemers niet via een werkgever pensioen opbouwen. We zien dat bijvoorbeeld terug in de motieven om maatregelen te nemen voor na pensionering:
  - 47% van de ondernemers geeft aan maatregelen te treffen om na pensionering te kunnen blijven leven als nu, omdat geen werknemerspensioen wordt opgebouwd. Tegen 4% van de overige beroepsbevolking.
  - Nog eens ruim een kwart (27%) van de ondernemers geeft aan dat het AOW en werknemerspensioen niet voldoende zijn om de kosten te zijner tijd te kunnen betalen (16% van de overige beroepsbevolking noemt deze reden).
- 14% van de ondernemers verwacht later dan de AOW-leeftijd te zullen stoppen met werken tegenover 5% van de overige beroepsbevolking. Ondernemers hebben minder behoefte aan informatie over wanneer zij precies met pensioen kunnen.
- Ondernemers verwachten 54% van het laatstverdiende inkomen te zullen ontvangen na pensionering en 68% nodig te hebben. Bij de overige beroepsbevolking is dit respectievelijk 66% en 75%.
- Ondernemers kiezen vaker voor een onafhankelijk financieel adviseur als het gaat om raad en advies over de planning van het pensioen, terwijl de overige beroepsbevolking in eerste instantie kiest voor het pensioenfonds.

H. Pensioen komt vaak niet aan de orde bij een scheiding

Algemeen: Bij ruim een derde van de scheidingen komt het pensioen niet aan de orde

- In 36% van de scheidingen (waarbij sprake was een huwelijk, geregistreerd partnerschap, of een samenlevingscontract) is het pensioen bij de scheiding niet aan de orde geweest.
- In totaal is bij 30% van de personen die zijn gescheiden, waarbij sprake was van een huwelijk, geregistreerd partnerschap of samenlevingscontract, het pensioen gelijk verdeeld. Het daadwerkelijke percentage waarbij het pensioen is verevend ligt in werkelijkheid lager. Mogelijke oorzaak hiervoor is dat niet alle respondenten bekend zijn met de exacte definitie van ‘verevenen’.
- Een op de vijf vond de regeling rondom de verdeling van het pensioen slecht geregeld.

Onderzoeksresultaten in detail

1. Kennis & bewustzijn

1.1 Financiële situatie na pensionering

Minder mensen zeggen goed op de hoogte te zijn van het pensioenstelsel in Nederland en de mogelijkheden om meer pensioen op te bouwen, vergeleken met twee jaar geleden

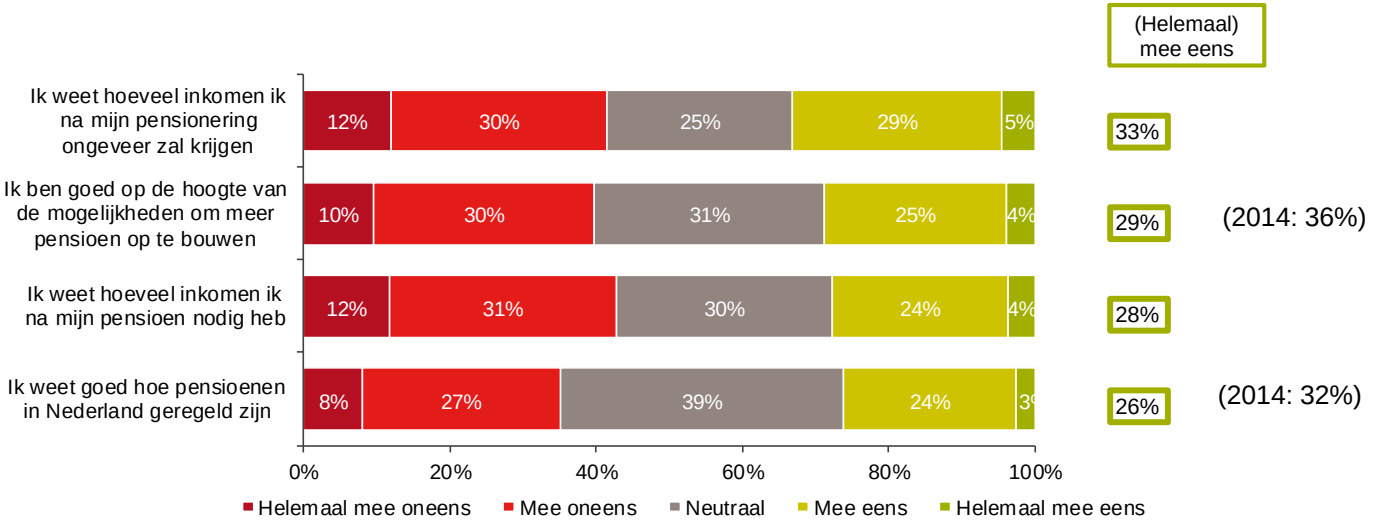

- Vergeleken met andere subgroepen weten mannen (31%), 50-plussers (39%) en personen met een boven modaal inkomen (38%) beter hoe pensioenen in Nederland geregeld zijn. Zij zijn ook beter op de hoogte van de mogelijkheden op meer pensioen op te bouwen. Dit laatste geldt ook voor hoger opgeleiden.
- Jongeren <35jr (17%) en personen met een inkomen onder modaal (22%) weten minder goed hoeveel inkomen zij ongeveer na pensionering zullen krijgen, vergeleken met andere subgroepen.

B1. Kunt u steeds aangeven in hoeverre u het eens of oneens bent met deze stellingen?

Basis: Alle respondenten (n = 1038)

Zes op de tien hebben wel eens nagedacht over de inkomsten en/of uitgaven na pensionering. Ruim een kwart maakt zich hier (redelijk) veel zorgen over

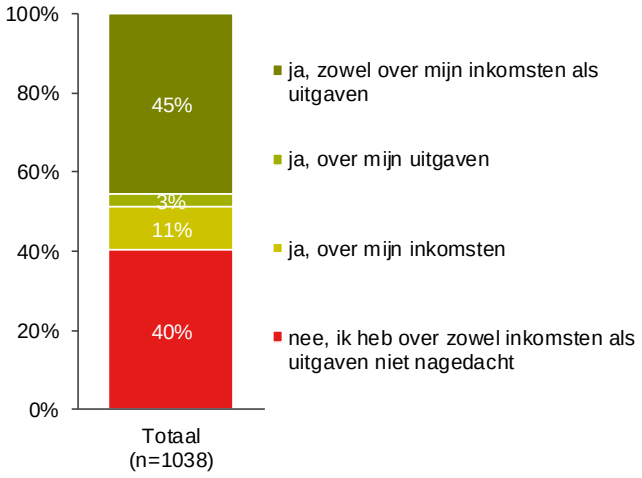

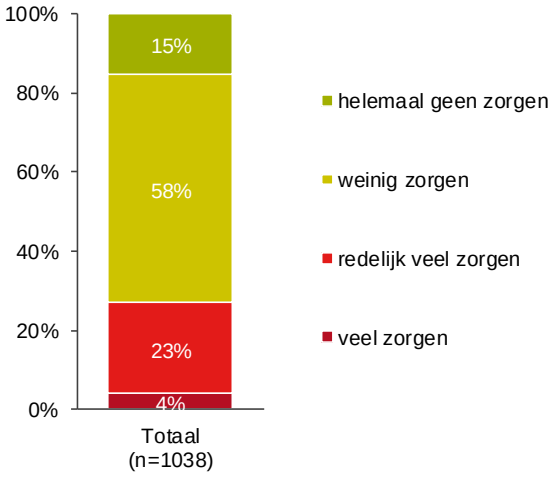

- Hoe ouder, des te vaker men wel eens heeft nagedacht over zowel inkomsten als uitgaven na pensionering (<35jr: 23%→50+: 67%) . Ook hoger opgeleiden (49%) en personen met een bovenmodaal inkomen (58%) hebben hier relatief vaker wel eens over nagedacht.
- Werklozen (37%), vrouwen (30%) en personen met een lager dan modaal inkomen (40%) maken zich relatief meer zorgen over hun inkomen na pensionering.

B2. Heeft u wel eens nagedacht over uw inkomsten en uitgaven na uw pensionering?

B4. In hoeverre maakt u zich zorgen over of u na uw pensionering voldoende geld heeft om normaal te leven?

Basis: Alle respondenten (n = 1038)

Men is niet meer of minder gaan nadenken of zich zorgen gaan maken over het inkomen na pensionering ten opzichte van 2013 en 2014: nog steeds is ruim twee op de vijf ‘bewust onbezorgd’

	Bewust (nagedacht over inkomsten/uitgaven na pensionering)	**Onbewust** (niet nagedacht over inkomsten/uitgaven na pensionering)
Bezorgd ((redelijk) veel zorgen over levensstandaard na pensionering)	**Bewust bezorgd** **18%**	**Onbewust bezorgd** **9%**
Onbezorgd (weinig/geen zorgen over levensstandaard na pensionering)	**Bewust onbezorgd** **41%**	**Onbewust onbezorgd** **32%**

- 41% heeft nagedacht over inkomsten/uitgaven na pensionering, maar maakt zich er geen zorgen over.
- 50-plussers zijn relatief vaker ‘bewust onbezorgd’(59%) en juist minder vaak ‘onbewust bezorgd’ (5%) of ‘onbewust onbezorgd’ (14%).

B2. Heeft u wel eens nagedacht over uw inkomsten en uitgaven na uw pensionering?

B4. In hoeverre maakt u zich zorgen over of u na uw pensionering voldoende geld heeft om normaal te leven?

Basis: Alle respondenten (n = 1038)

Slechts 27% is (tamelijk/heel) zeker van de inschatting hoeveel de pensioenuitkering zal zijn. Gemiddeld verwacht men 64% van het laatstverdiende inkomen. Dit is hoger dan in 2014 (60%)

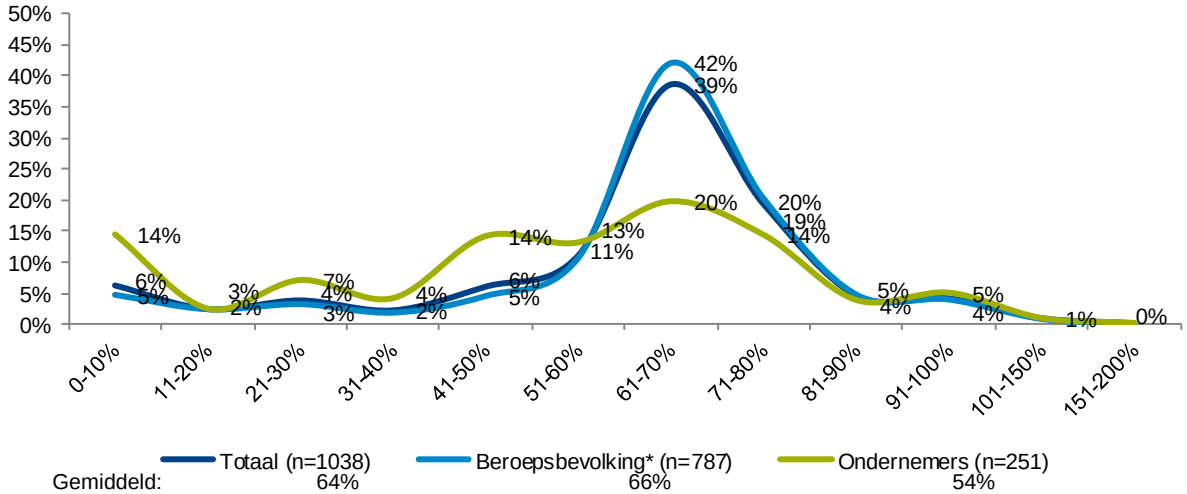

* exclusief ondernemers

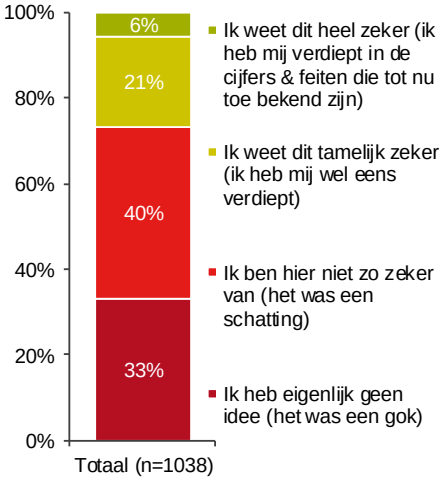

- Ruim een derde van de beroepsbevolking (36%) verwacht 70% van het laatstverdiende loon te zullen ontvangen als pensioenuitkering. Net als in 2014 verwacht 28% dat dit meer dan 70% is.
- Ondernemers verwachten gemiddeld iets meer dan de helft van het laatstverdiende inkomen te zullen ontvangen na pensionering (54%). Ook de beroepsbevolking onder de 35 jaar heeft gemiddeld vrijwel dezelfde verwachting (53%).
- 50-plussers (43%), mannen (31%) en personen met een boven modaal huishoudinkomen (37%) zijn vaker (tamelijk/heel) zeker over hun inschatting.
- Vergeleken met 2014 heeft men minder vaak het geschatte pensioeninkomen gegokt (39% → 33%).

B3a. Kunt u inschatten hoe hoog uw (netto) pensioenuitkering (inclusief AOW-uitkering) zal zijn na pensionering?

B3b. Hoe zeker bent u van uw eigen inschatting?

Basis: Alle respondenten (n = 1038)

Gemiddeld schat men een hoger deel (74%) van het laatstverdiende inkomen nodig te hebben na pensionering, vergeleken met 2014 (71%). Ruim een kwart heeft dit berekend of laten berekenen

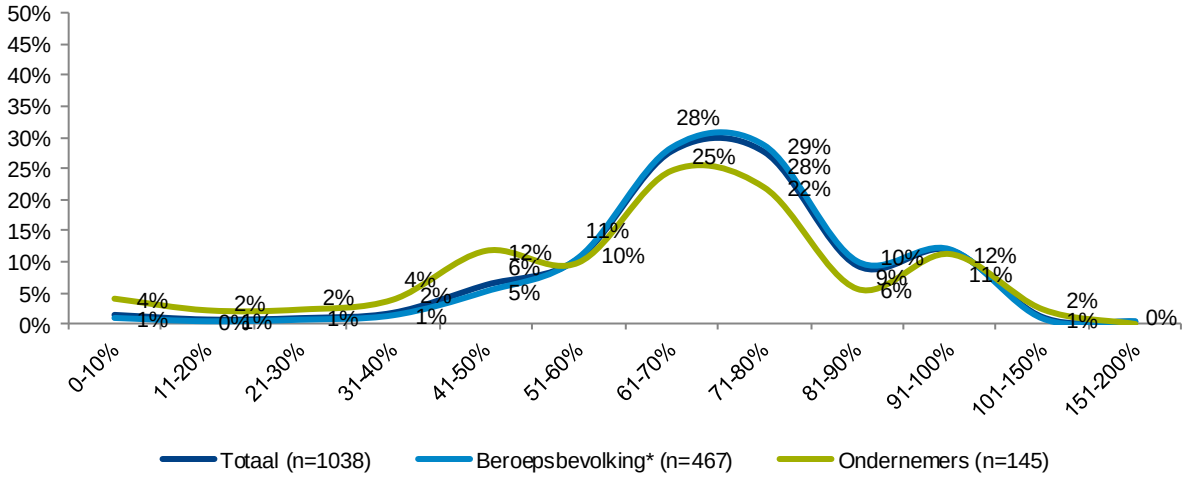

Gemiddeld: 74% 75% 68% * exclusief ondernemers

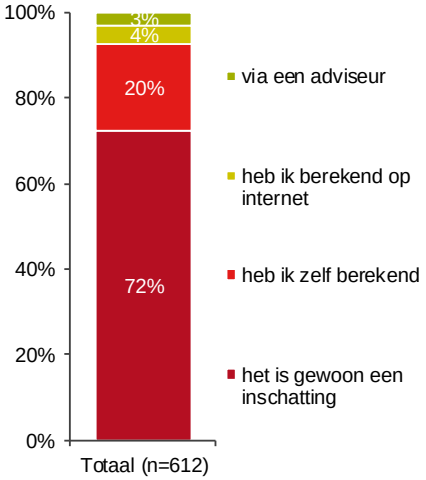

- 44% heeft aangegeven geen inschatting te kunnen maken.
- Ondernemers verwachten gemiddeld een lager inkomen nodig te hebben na pensionering, vergeleken met de overige beroepsbevolking: resp. 68% en 75% van het laatst verdiende inkomen. Vrouwen (78%) en personen met een laag inkomen (77%) maken een iets hogere inschatting dan gemiddeld.

B3c. Kunt u inschatten hoeveel (netto) pensioenuitkering (inclusief AOW-uitkering) u na uw pensionering nodig zult hebben?

B3d. Hoe bent u tot deze inschatting gekomen?

Basis: Alle respondenten die een inschatting kunnen maken (n = 612)

1. Kennis & bewustzijn

1.2 AOW & eigen pensioenregeling

De gemiddelde leeftijd waarop men verwacht de eerste AOW uitkering te ontvangen is 68 jaar

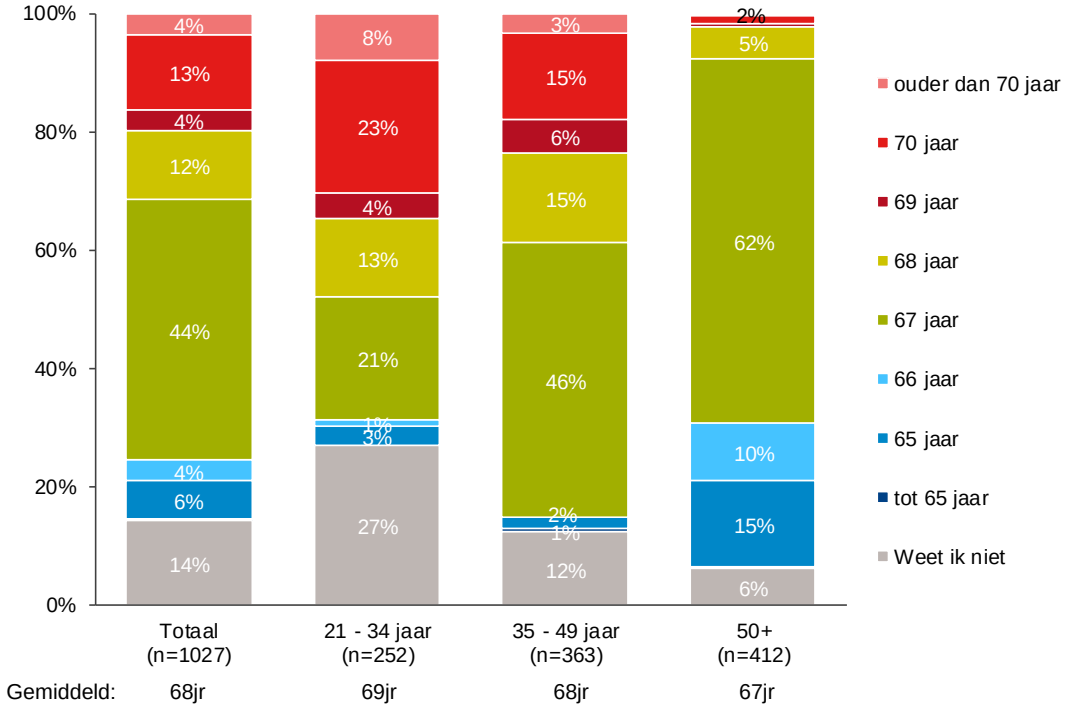

- Vrijwel elke subgroep schat de AOW leeftijd in rond de 68 jaar.
- 50-plussers verwachten gemiddeld met 67 jaar de eerste AOW uitkering te zullen ontvangen.
- De beroepsbevolking onder de 35 jaar verwacht dit gemiddeld met 69 jaar.
- In 2014 werd de leeftijd waarop men de eerste AOW uitkering zal ontvangen gemiddeld geschat op 67,5 jaar.

B5a. Op welke leeftijd schat u in dat u uw eerste AOW-uitkering zult ontvangen?

Basis: Alle respondenten (n = 1027)
(excl. extreme waarden)

(Ruim) drie op de vijf zullen de eerste AOW uitkering later ontvangen dan ze verwachten. Onder jongeren geldt dit voor bijna negen op de tien

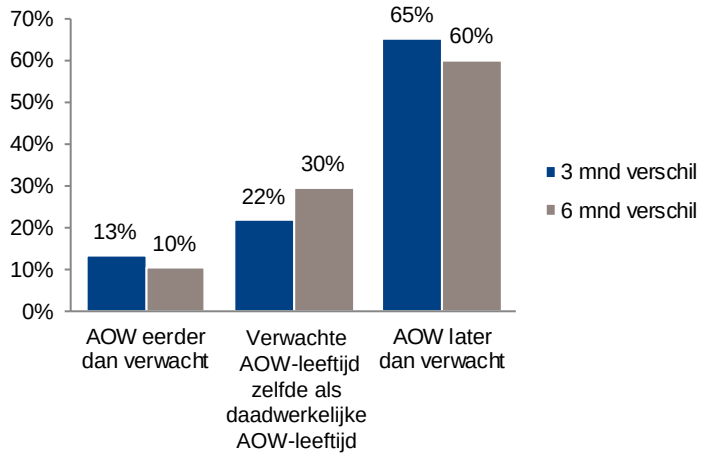

Verschil tussen verwachte en daadwerkelijk AOW-leeftijd	%
5 of meer jaar eerder dan verwacht	1%
Tussen 4 en 5 jaar eerder dan verwacht	1%
Tussen 3 en 4 jaar eerder dan verwacht	1%
Tussen 2 en 3 jaar eerder dan verwacht	1%
Tussen 1 en 2 jaar eerder dan verwacht	3%
Maximaal 1 jaar eerder dan verwacht	12%
Verwachting gelijk aan daadwerkelijke AOW-leeftijd	12%
Maximaal 1 jaar later dan verwacht	22%
Tussen 1 en 2 jaar later dan verwacht	22%
Tussen 2 en 3 jaar later dan verwacht	13%
Tussen 3 en 4 jaar later dan verwacht	8%
Tussen 4 en 5 jaar later dan verwacht	3%
5 of meer jaar later dan verwacht	1%

- Van de beroepsbevolking onder de 35 jaar schat 87% de AOW leeftijd jonger in dan in werkelijkheid het geval is (incl. maximaal 3 maanden verschil). Onder 50-plussers is dit 40%.

Verschil tussen de verwachte AOW-leeftijd (B5a) en de daadwerkelijke AOW-leeftijd (o.b.v. het zien van de AOW-leeftijd na het invullen van de geboortedatum (B5a2)).

Grafiek links: inclusief een marge van respectievelijk 3 of 6 maanden (een verschil van max. resp. 3 of 6 mnd tussen de verwachte en de daadwerkelijke AOW-leeftijd valt binnen de categorie ‘Verwachte AOW-leeftijd zelfde als daadwerkelijke AOW-leeftijd’).

Basis: Alle respondenten met antwoord op beide vragen (B5a en B5a2) (n = 878)

Bijna vier op de tien denken eerder te stoppen met werken, terwijl een even groot deel nog geen idee heeft. Een op de vijf personen verwacht op de exacte AOW-leeftijd ook te stoppen met werken

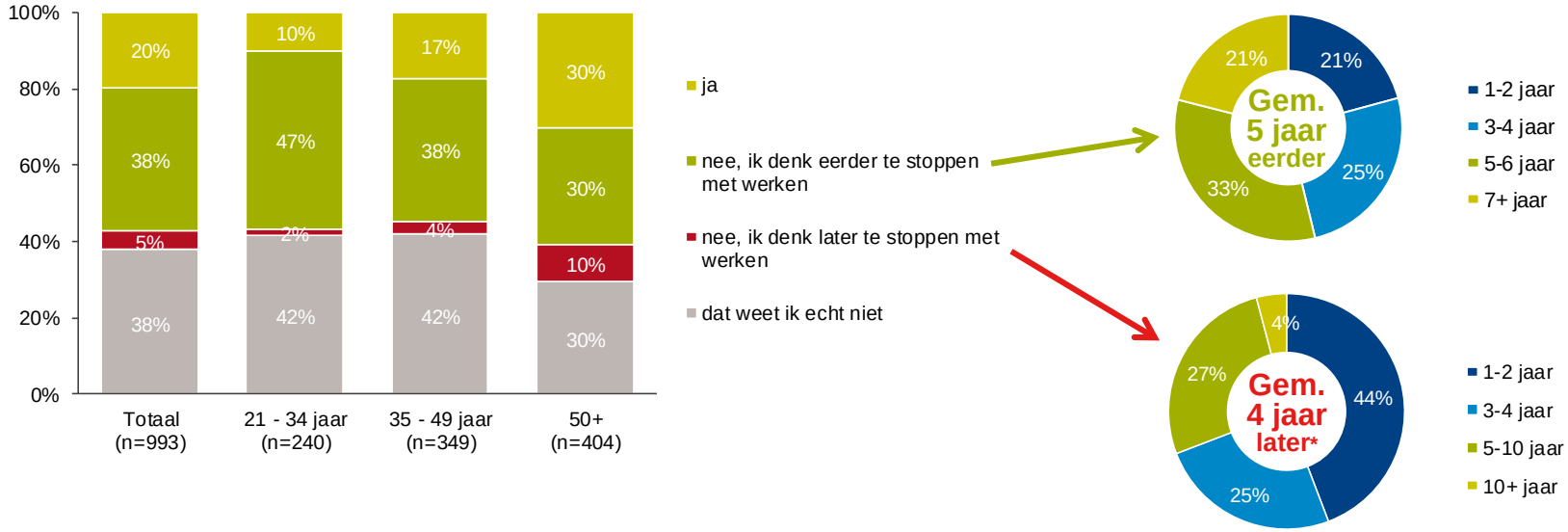

- Van de ondernemers denkt 14% later dan de AOW-leeftijd te stoppen met werken (gemiddeld 6 jaar).
- Van de jonge beroepsbevolking (<35 jr.) denkt bijna de helft eerder te zullen stoppen met werken (47%). Van de 50-plussers denkt een relatief hoger percentage later te zullen stoppen (10%), vergeleken met de gemiddelde beroepsbevolking (5%).
- Laag opgeleiden verwachten relatief vaker eerder te zullen stoppen met werken (29%). Personen met een hoog inkomen verwachten relatief vaker dat zij op hun AOW-leeftijd ook direct stoppen met werken (51%), vergeleken met personen met een lager inkomen.

B5b. Is dit ook de leeftijd waarop u voornemens bent te stoppen met werken? (na het zien van daadwerkelijke AOW-leeftijd)

Basis links: Alle respondenten die de AOW tool hebben ingevuld (n = 993)

Basis rechts: Alle respondenten die eerder (n = 382) / later (n = 64) denken te stoppen met werken*

94% zegt een pensioen op te bouwen via zijn of haar werkgever. Bijna twee derde (64%) van deze groep weet niet of het pensioen dit jaar wordt geïndexeerd of verlaagd

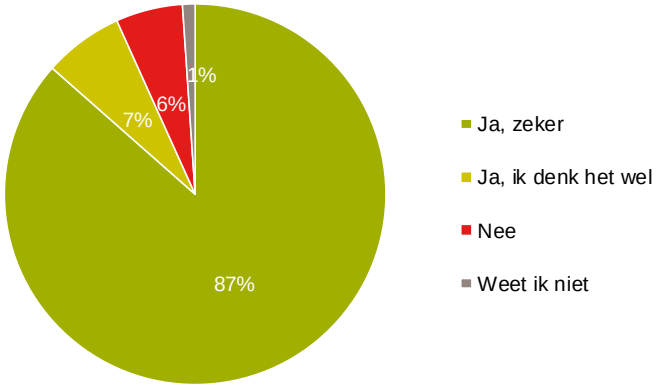

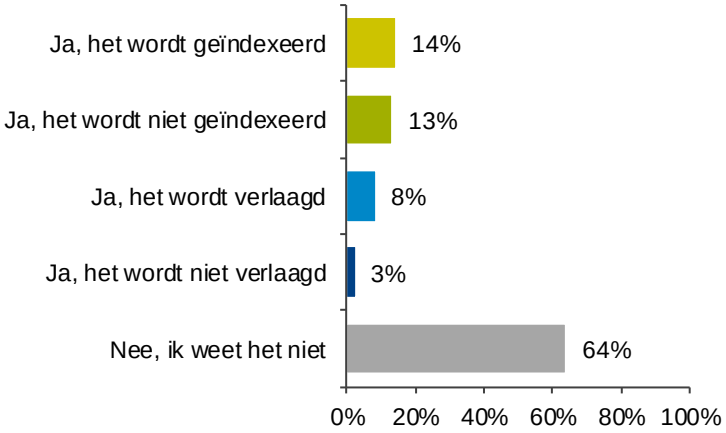

- 6% zegt geen pensioen op te bouwen via de werkgever. Dit percentage is iets hoger onder jongeren en hoog opgeleiden (beide 9%).
- Vrouwen (74%), jongeren (80%), laag en middelhoog opgeleiden (resp. 70% en 69%) en personen met een inkomen onder modaal (78%) weten relatief minder vaak of het pensioen geïndexeerd of verlaagd wordt dit jaar, vergeleken met andere subgroepen.
- 50-plussers en boven modale inkomens geven relatief vaker aan dat het pensioen wordt geïndexeerd (resp. 19% en 17%) of juist niet wordt geïndexeerd (resp. 20% en 19%).

B7a. Bouwt u pensioen op via uw werkgever?

Basis: Alle respondenten werkzaam in loondienst of bij de overheid (n = 783)

B8a. Bent u ervan op de hoogte of uw pensioen dit jaar wordt geïndexeerd of verlaagd?

Basis: Alle respondenten die een pensioen opbouwen via de werkgever (n = 732)

13% van de partners is niet aangemeld bij het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar. Ruim twee op de vijf zijn zelf niet aangemeld bij de pensioeninstelling van de partner of weten dit niet

Partner aangemeld bij eigen pensioenfonds/-verzekeraar

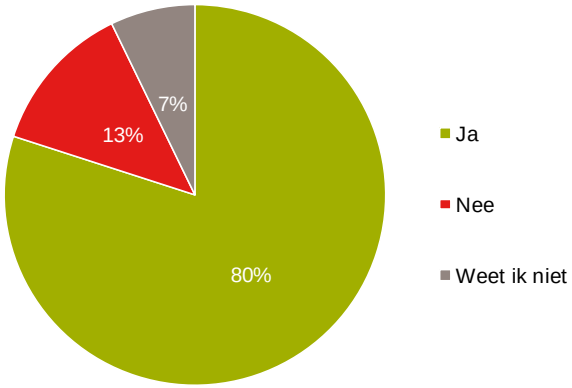

Zelf aangemeld bij pensioenfonds/-verzekeraar van partner

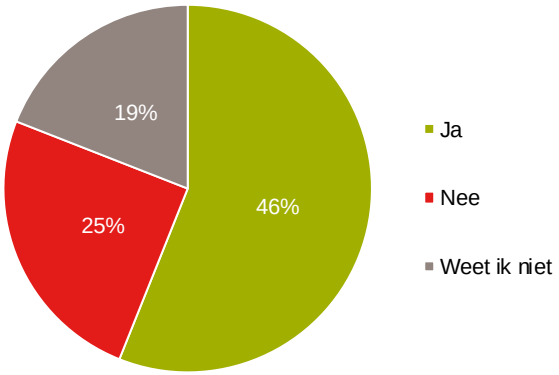

- Jongeren zijn minder goed op de hoogte van of zij aangemeld zijn bij de pensioeninstelling van de partner (22%) en andersom (14%). Ook zijn zij minder vaak aangemeld bij de pensioeninstelling van de partner (30%), vergeleken met personen van 35 jaar en ouder met partner (45%).
- Vrouwen (49%) zeggen vaker aangemeld te zijn bij de pensioeninstelling van de partner, vergeleken met mannen (35%).
- Dit geldt ook voor boven modale inkomens (49%), vergeleken met onder modale inkomens.

B7c. Is uw partner aangemeld bij uw pensioenfonds of pensioenverzekeraar?

Basis: Alle respondenten met partner (getrouwd/ger.partner/ samenlevingscontact) die pensioen opbouwen via werkgever (n = 412)

B7d. Bent u aangemeld bij het pensioenfonds of pensioenverzekeraar van uw partner?
Basis: Alle respondenten met partner (getrouwd/ger.partner/ samenlevingscontact), excl 'nvt' (n = 616)

Ruim twee op de vijf weten niet wat het partnerpensioen inhoudt. 18% heeft er nog nooit van gehoord

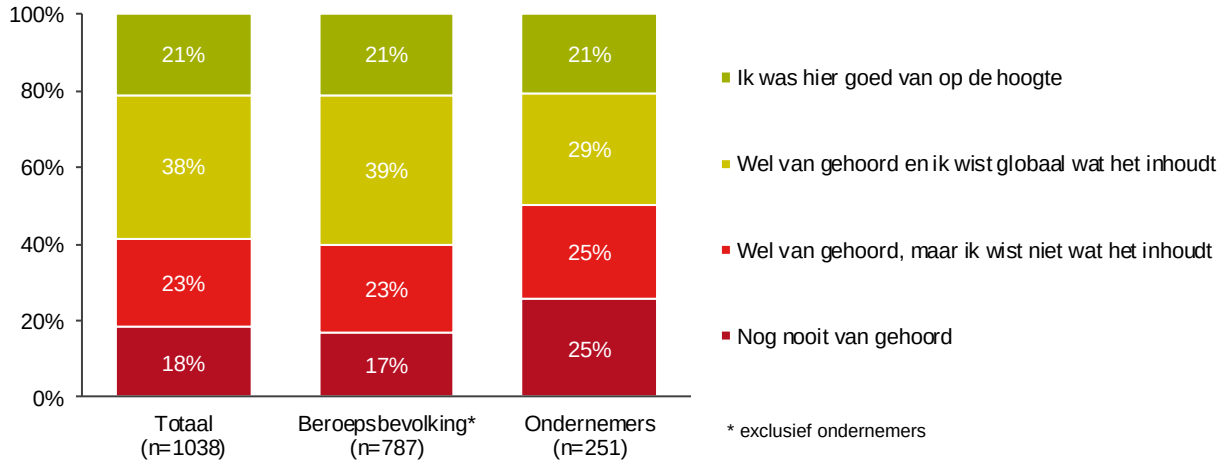

- Ondernemers zijn minder goed op de hoogte dan de overige beroepsbevolking: de helft van de ondernemers heeft nooit gehoord van partnerpensioen of er wel van gehoord, maar weet niet wat het inhoudt.
- Mannen (21%), jongeren (26%), laag en middelhoog opgeleiden (resp. 24% en 21%) en modale en onder modale inkomens (resp. 24% en 25%) hebben relatief vaker nooit gehoord van partnerpensioen.
- 50-plussers (32%) en boven modale inkomens (33%) zijn relatief vaker goed op de hoogte van het partnerpensioen.
- De bekendheid met het partnerpensioen ligt in lijn met 2014.

B10. In hoeverre was u voorafgaand aan dit onderzoek op de hoogte van partnerpensioen?

Basis: Alle respondenten (n = 1038)

1. Kennis & bewustzijn

1.3 Life-events

Ongeveer de helft is zich goed bewust van de invloed van life-events op de financiële situatie na pensionering

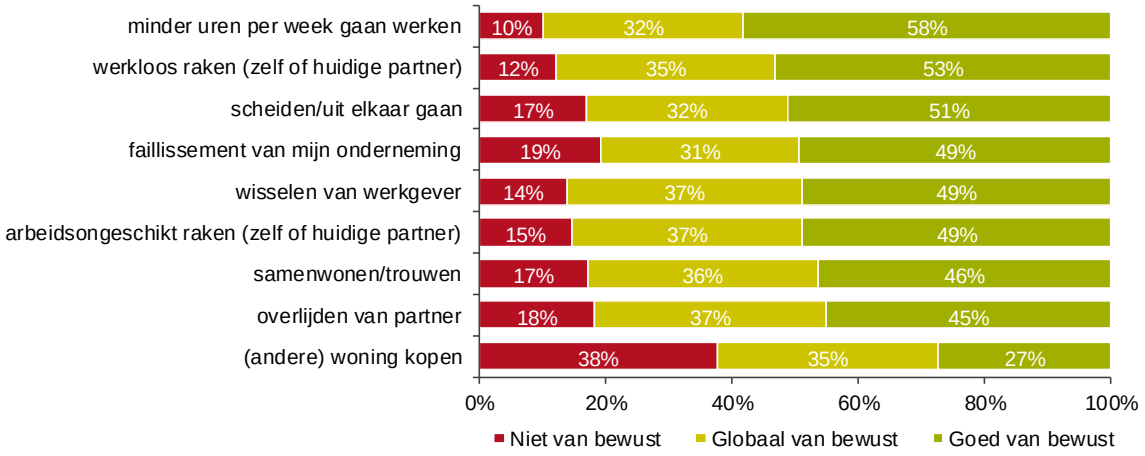

- 38% is zich niet bewust van de invloed van het kopen van een (andere) woning op de financiële situatie na pensionering.
- De beroepsbevolking onder de 35 jaar is zich minder bewust van de invloed van alle life-events, vergeleken met 50-plussers. 50-plussers zijn zich vaker goed bewust van de invloed hiervan op hun financiële situatie na pensionering.
- Hoog opgeleiden zijn zich vaker bewust van de invloed van samenwonen/trouwen, scheiden/uit elkaar gaan, wisselen van werkgever, minder werken en arbeidsongeschikt of werkloos raken op de financiële situatie na pensionering. Dit geldt ook voor boven modale inkomens, met uitzondering van de invloed van samenwonen/trouwen.

B11. Kunt u bij iedere gebeurtenis aangeven in hoeverre u zich bewust was/bent van de invloed op uw financiële situatie na pensionering?

Basis: Alle respondenten (n = 1038)

2. Houding en informatiebehoefte

2.1 Houding

De helft vindt dat hij/zij zich beter moet verdiepen in de financiële situatie na pensionering. De meerderheid vindt dat men *jaarlijks* naar de eigen pensioensituatie zou moeten kijken

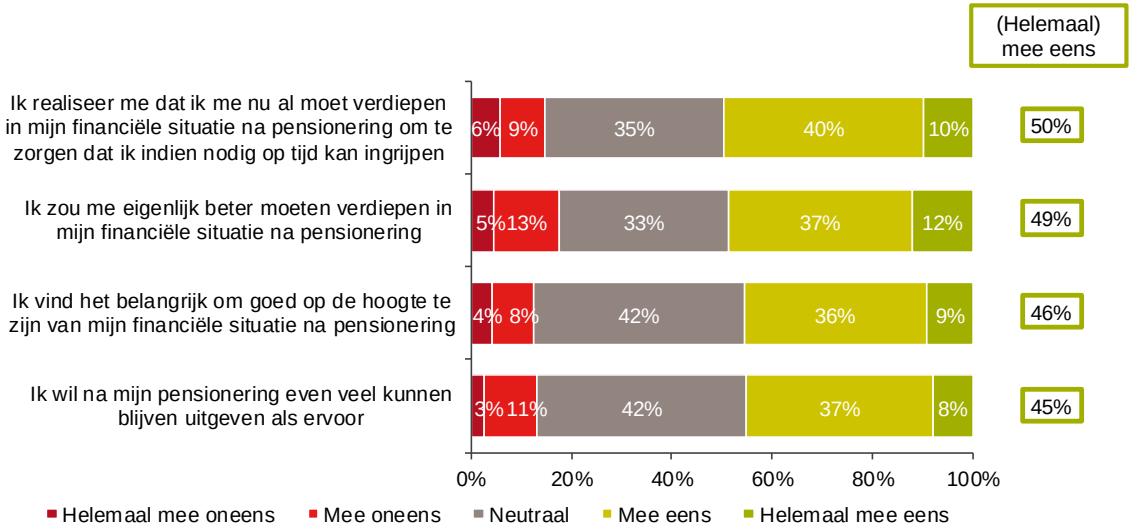

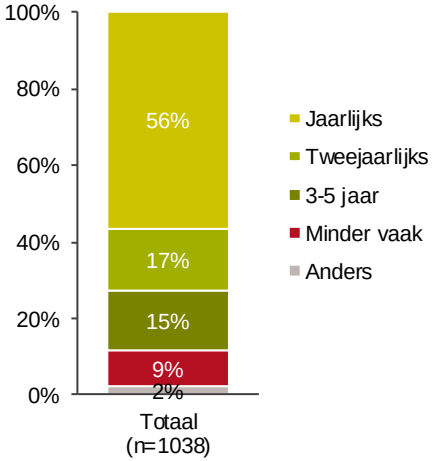

- 50-plussers (63%) hechten meer belang aan het op de hoogte zijn van de financiële situatie na pensionering dan de jongere beroepsbevolking. Dit geldt ook voor hoger opgeleiden (53%) t.o.v. middelhoog opgeleiden (47%) en boven modale inkomens (54%) t.o.v. onder modale inkomens (40%).
- 35-plussers (53%), hoog opgeleiden (59%) en boven modale inkomens (60%) realiseren zich relatief vaker dan andere subgroepen dat zij zich nu al moeten verdiepen in de financiële situatie na pensionering om op tijd te kunnen ingrijpen.
- Vrouwen (54%), personen onder de 50 jaar (53%) en modale inkomens (59%) vinden vaker dat zij zich beter moeten verdiepen in de financiële situatie na pensionering.

E1. Kunt u steeds aangeven in hoeverre u het eens of oneens bent?

E2. Hoe vaak vindt u dat u eigenlijk naar uw pensioensituatie zou moeten kijken?

Basis: Alle respondenten (n = 1038)

2. Houding en informatiebehoefte

2.2 Informatiebehoefte

De meerderheid heeft *weinig tot geen behoefte* aan meer informatie over het pensioen

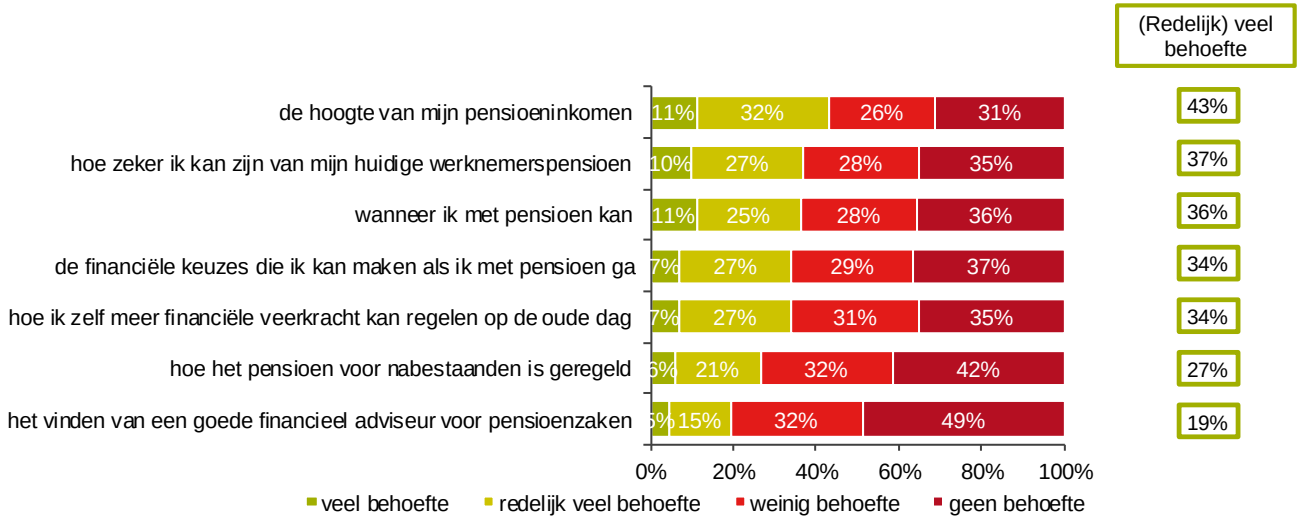

- Men heeft de meeste behoefte aan informatie over de hoogte van het pensioen (43%), de zekerheid van het pensioen (37%) en wanneer ze met pensioen kunnen gaan (36%).
- Met uitzondering van informatie over het regelen van meer financiële veerkracht op de oude dag, hebben mannen vaker dan vrouwen veel behoefte aan informatie over bovenstaande onderwerpen.
- 50-plussers hebben relatief vaker geen behoefte aan informatie over bovenstaande onderwerpen met betrekking tot hun pensioen.
- Ondernemers hebben relatief minder behoefte aan informatie over wanneer zij met pensioen kunnen (28%).

D1. Over welke van deze onderwerpen zou u meer informatie willen?

Basis: Alle respondenten (n = 1038)

De beroepsbevolking zou raad en advies over de planning van het pensioen bij voorkeur willen krijgen van het pensioenfonds, van een onafhankelijk adviseur, of van de werkgever

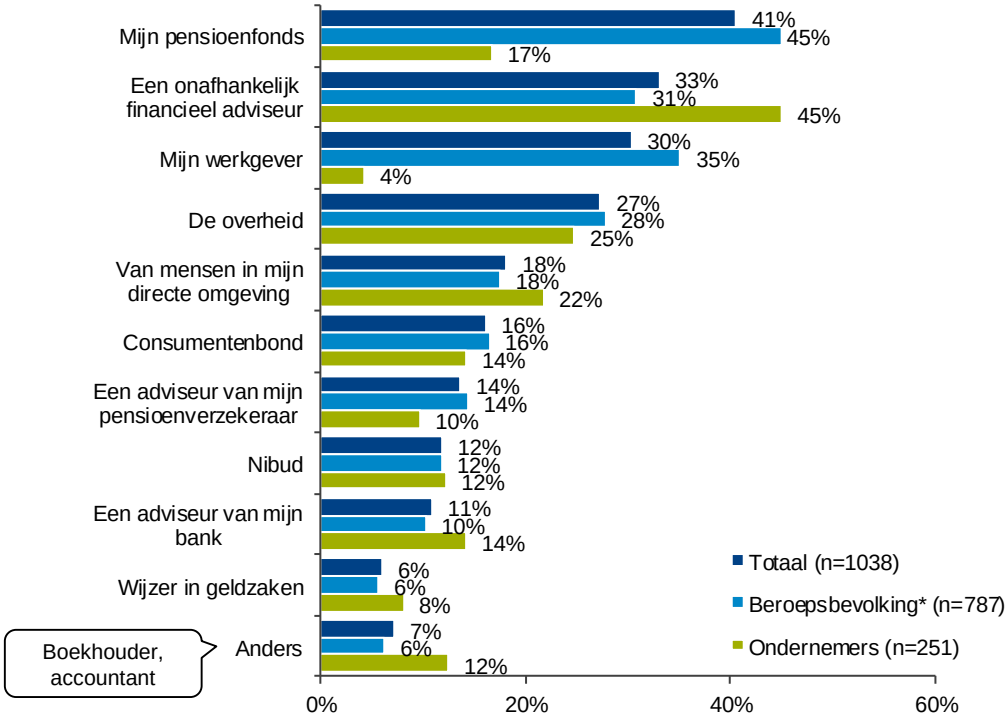

- Ondernemers prefereren een onafhankelijk adviseur (45%), de overheid (25%) of mensen in de directe omgeving (22%), als het gaat om raad en advies over de planning van het pensioen.
- De beroepsbevolking tussen de 35 en 50 jaar geven het vaakst de voorkeur aan een onafhankelijk financieel adviseur (40%). Jongeren kiezen relatief vaker voor mensen in de directe omgeving (26%).
- Hoog opgeleiden zouden (naast het pensioenfonds of een onafhankelijk adviseur) relatief vaak advies willen krijgen van de overheid (36%).
- 6% zou raad en advies willen krijgen over de planning van het pensioen van Wijzer in geldzaken.

D2. Van welke partijen zou u het liefst raad en advies willen krijgen over de planning van uw pensioen?

Basis: Alle respondenten (n = 1038)

Ruim een derde heeft behoefte aan informatie en hulp op het moment dat zij het UPO ontvangen

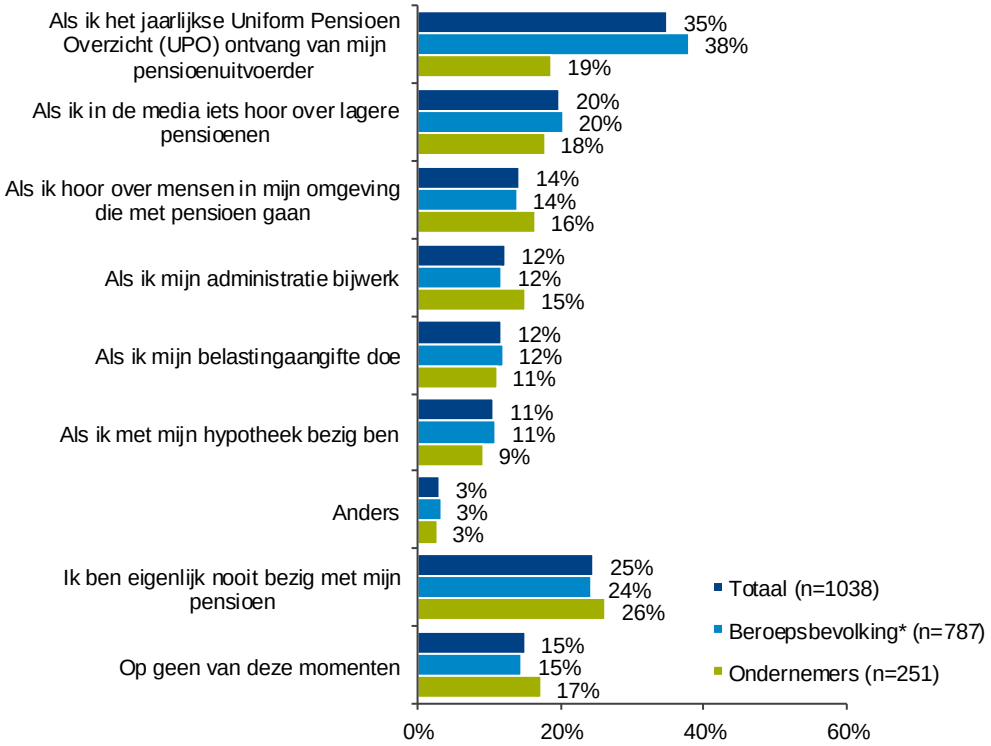

- Een kwart van de beroepsbevolking geeft aan eigenlijk nooit met het pensioen bezig te zijn, terwijl 15% op geen van de genoemde momenten behoefte heeft aan informatie en hulp.
- Vrouwen hebben relatief vaker behoefte aan informatie en hulp als zij in de media iets horen over lagere pensioenen (24%), terwijl mannen relatief vaker informatie en hulp nodig hebben als zij met hun hypotheek bezig zijn (14%).
- 50-plussers hebben hier relatief vaker behoefte aan als zij horen over mensen in de omgeving die met pensioen gaan (19%).
- Hoog opgeleiden hebben op elk van de genoemde momenten (m.u.v. als personen in de omgeving met pensioen gaan) vaker behoefte aan info en hulp, vergeleken met middelhoge en/of laag opgeleiden.
- Boven modale inkomens hebben relatief meer behoefte aan info/hulp als zij het UPO ontvangen (43%), als zij horen over personen in de omgeving die met pensioen gaan (17%) en als zij met hun hypotheek bezig zijn (15%).

D3. Wat zijn voor u de momenten waarop u bezig bent met uw pensioen en behoefte heeft aan informatie en hulp?

Basis: Alle respondenten (n = 1038)

3. Gedrag

3.1 Informatiebronnen

Het merendeel maakt geen tijd vrij om zich te verdiepen in zijn/haar pensioensituatie. 31% neemt de informatie van de pensioeninstelling niet grondig door

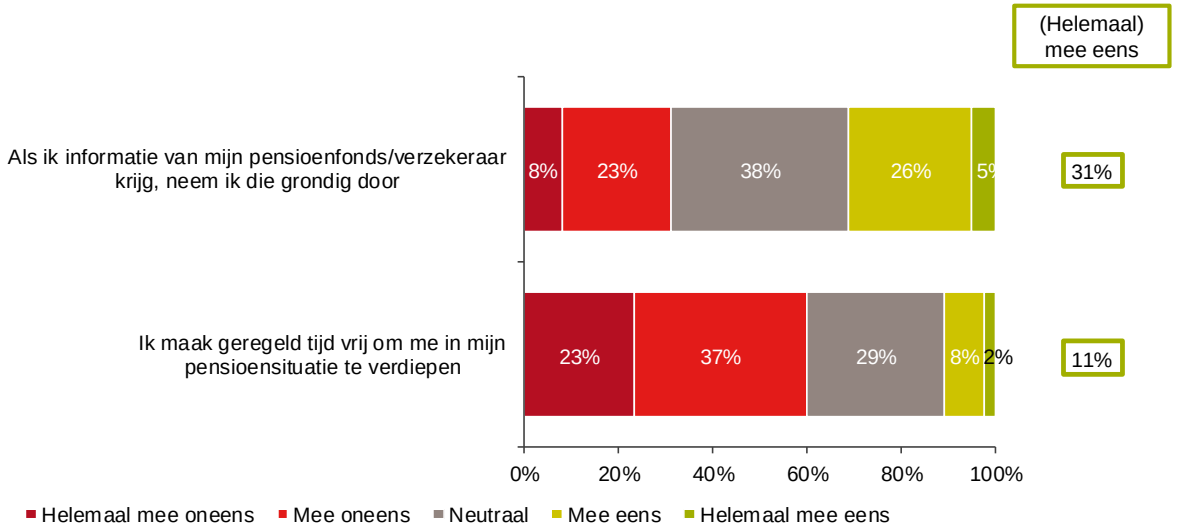

- Voornamelijk 50-plussers (48%) en personen met een boven modaal inkomen (39%) nemen de informatie van de pensioeninstelling grondig door. 50-plussers nemen daarnaast ook relatief vaker geregeld tijd vrij om zich te verdiepen in zijn/haar pensioensituatie (18%).
- De reacties op bovenstaande stellingen liggen in lijn met de resultaten in 2014.

E1. Kunt u steeds aangeven in hoeverre u het eens of oneens bent?

Basis: Alle respondenten (n = 1038)

Mijnpensioenoverzicht.nl, het UPO en pensioenfonds/-verzekeraar zijn de meest geraadpleegde bronnen

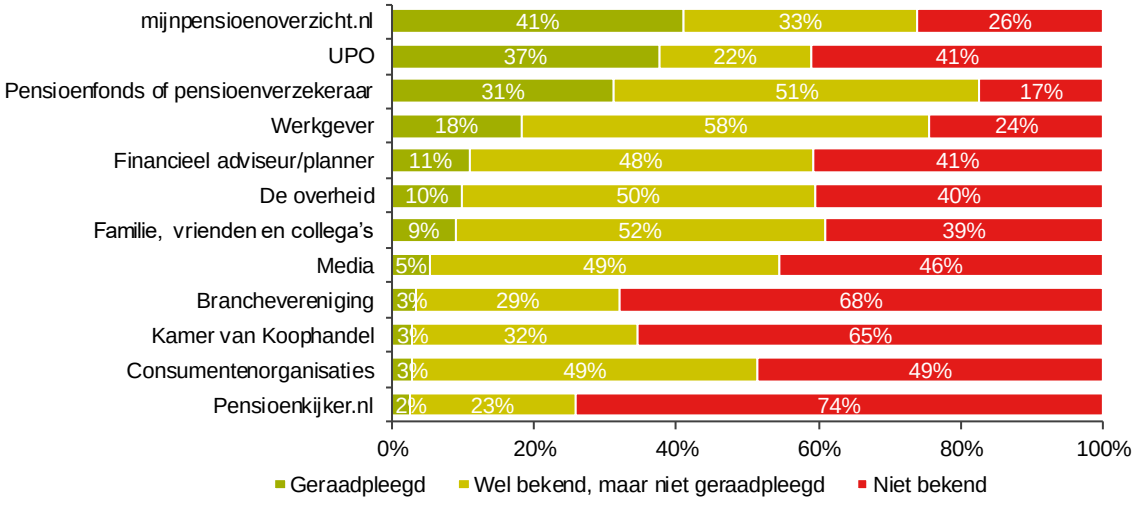

- Sinds 2014 zijn het UPO, het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar, mijnpensioenoverzicht.nl en de overheid vaker bekend en worden ook vaker geraadpleegd voor informatie over pensioenen.
- Ondernemers raadplegen relatief vaker een financieel adviseur (18%).
- Op Pensioenkijker.nl en familie/vrienden na, raadplegen 50-plussers alle bronnen vaker dan gemiddeld.
- Vrijwel elk van de genoemde bronnen worden vaker geraadpleegd door hoger opgeleiden. Personen met een boven modaal inkomen raadplegen relatief vaker het UPO, de werkgever, de pensioeninstelling, mijnpensioenoverzicht.nl en een financieel adviseur/planner.

C1. Welke van deze bronnen zijn bij u bekend en heeft u wel eens gebruik van gemaakt?

Basis: Alle respondenten (n = 1038)

3. Gedrag

3.2 Maatregelen

Sparen en zorgen voor minder uitgaven te zijner tijd zijn nog steeds het meest populair om na pensionering te kunnen leven als nu

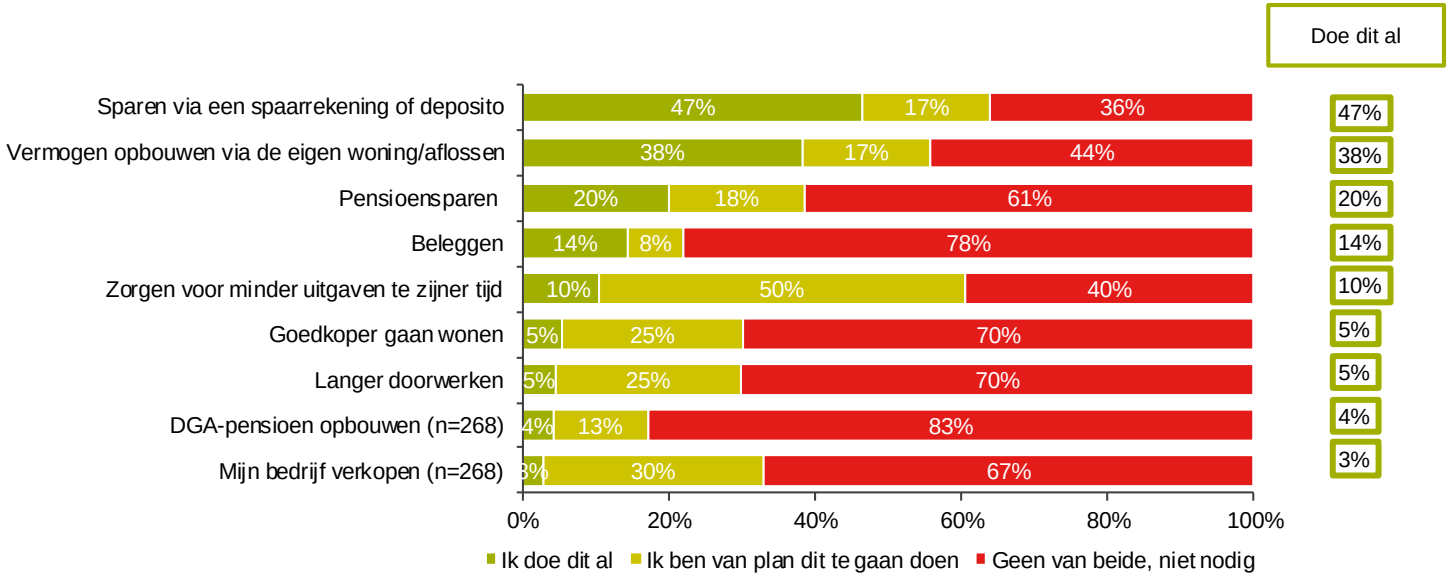

- Vergeleken met 2014 wordt er in 2016 vaker het opbouwen van vermogen via de eigen woning/aflossen gebruikt als maatregel om na de pensionering te kunnen blijven leven zoals nu (33% → 38%).
- Ondernemers hebben relatief vaker gekozen voor beleggen (21%), goedkoper gaan wonen (10%) of langer doorwerken (9%).
- 50-plussers (52%), vrouwen (52%) en hoog opgeleiden (53%) doen relatief vaker al aan sparen. Jongeren zijn dit relatief vaker nog van plan (29%).
- Hoog opgeleiden, boven modale inkomens, ondernemers en 50-plussers nemen gemiddeld meer maatregelen dan gemiddeld.

C2. Welke van deze maatregelen (om na uw pensionering te kunnen blijven leven zoals nu) heeft u genomen of bent u van plan te gaan nemen?

Basis: Alle respondenten (n = 1038)

Goedkoper gaan wonen is vaker dan in 2014 (deels) bedoeld als pensioenvoorziening

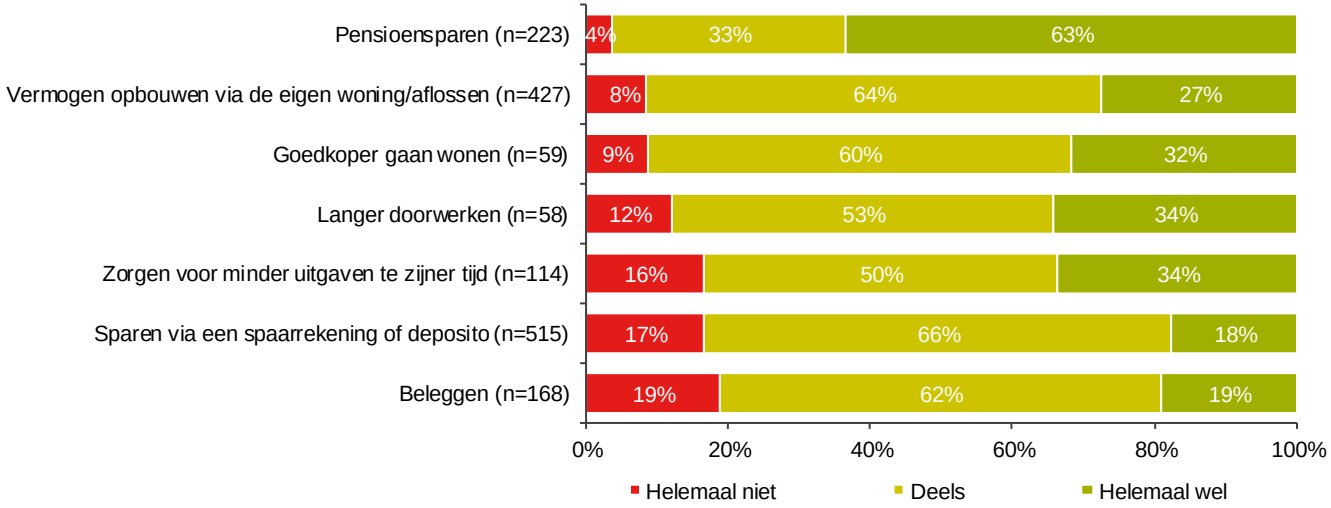

- In 2014 was goedkoper gaan wonen in 67% van de gevallen bedoeld als pensioenvoorziening, terwijl dit in 2016 91% is.

C2a. In hoeverre is de genomen maatregel bedoeld als pensioenvoorziening?

Basis: Alle respondenten die de maatregel genomen hebben (n = 58-515 per maatregel)

De belangrijkste redenen om maatregelen te nemen zijn onzekerheid over onvoorziene gebeurtenissen en de hoogte van de pensioenuitkering

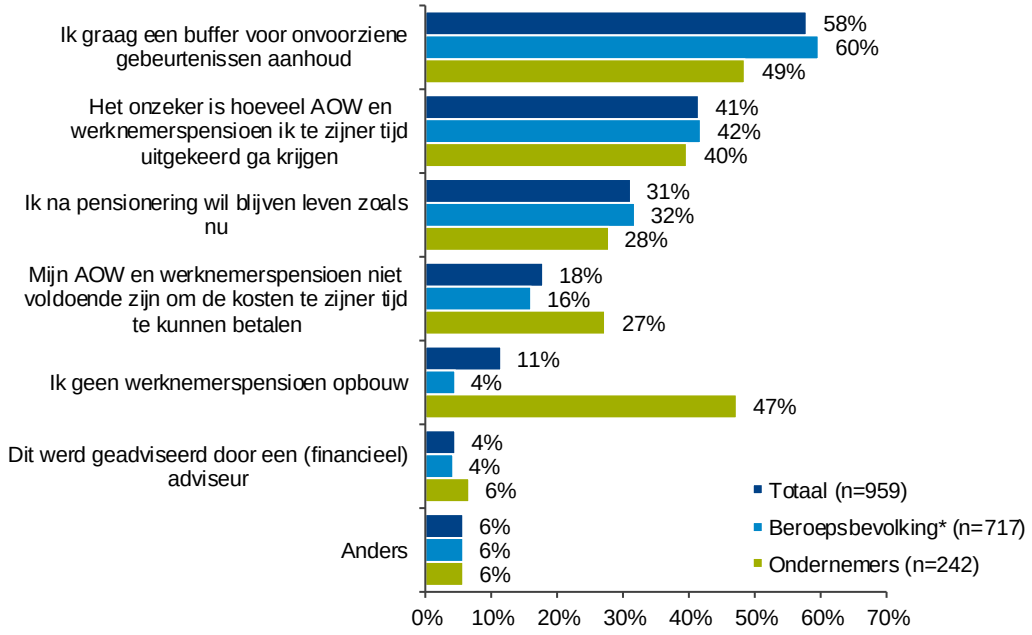

- Voor 47% van de ondernemers is het niet opbouwen van een werknemerspensioen een reden om zelf maatregelen te treffen.
- Voornamelijk voor de beroepsbevolking onder de 35 jaar is het hebben van een buffer voor onvoorziene gebeurtenissen een reden om maatregelen te nemen (68%).
- Hoog opgeleiden geven relatief vaker aan maatregelen te nemen omdat het AOW en werknemerspensioen niet voldoende zijn (50%).

C2b. Wat is de reden/zijn de redenen om maatregelen te nemen?

Basis: Alle respondenten die maatregel en genomen hebben of dit van plan zijn (n = 959)

Het merendeel van de genomen maatregelen heeft men zelf bedacht zonder informatie in te winnen

	Sparen via een spaarrekening of deposito (n=612)	Pensioen-sparen (n=344)	Beleggen (n=206)	Vermogen opbouwen via de eigen woning /aflossen (n=541)	Goedkoper gaan wonen (n=261)	Zorgen voor minder uitgaven te zijner tijd (n=583)	Langer doorwerken (n=258)	DGA-pensioen opbouwen (n=34)	Mijn bedrijf verkopen (n=62)
Aanleiding									
Zelf bedacht zonder informatie in te winnen	70%	34%	51%	64%	75%	83%	67%	43%	68%
Gesprek met financieel adviseur	13%	33%	18%	20%	4%	4%	5%	31%	12%
Na informatie te hebbengezocht	11%	22%	19%	9%	12%	6%	11%	28%	10%
Gesprek met vrienden/familie/ collega's of anderen	10%	15%	16%	15%	12%	9%	11%	3%	8%
Anders	2%	6%	5%	3%	5%	3%	11%	3%	8%

Let op: Indicatief wegens lage n (<50)

- Bij pensioensparen is in een derde van de gevallen een gesprek met een financieel adviseur aan vooraf gegaan.
- Voor personen met een inkomen onder modaal is een gesprek met mensen in de omgeving relatief vaker een aanleiding om te gaan sparen of beleggen dan voor boven modale inkomens.
- Jongeren bedenken vooral zelf om te gaan pensioensparen (45%), terwijl 35-plussers relatief vaker gaan pensioensparen naar aanleiding van een gesprek met een financieel adviseur (40%).

C2a2. Wat was de aanleiding om deze maatregel te treffen?

Basis: Alle respondenten die de maatregel hebben genomen of dit van plan zijn (n = 34-612 per maatregel)

3. Gedrag

3.3 Life-events

Minder dan de helft van de beroepsbevolking houdt bij life-events rekening met de gevolgen voor de financiële situatie na pensionering

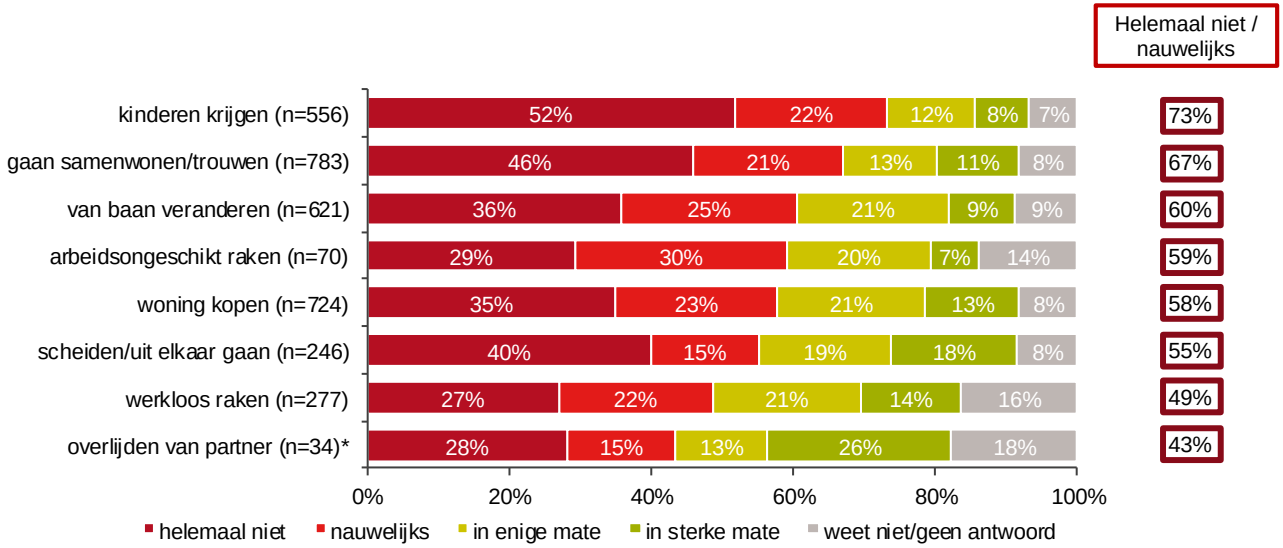

Let op: Indicatief wegens lage n (<50)

- Hoog opgeleiden (24%) houden iets meer rekening met de gevolgen voor de financiële situatie na pensionering bij het krijgen van kinderen, vergeleken met laag opgeleiden (12%).
- De jonge beroepsbevolking (<35 jr.) houdt bij werkloosheid relatief minder rekening met de gevolgen voor de financiële situatie na pensionering (18%).

C3. In hoeverre heeft u bij deze gebeurtenissen rekening gehouden met de gevolgen voor de financiële situatie na pensionering?

Basis: Alle respondenten die de gebeurtenis hebben meegemaakt (n = 34-783 per gebeurtenis)

Twee op de vijf hebben de financiële situatie in geval van overlijden niet in kaart gebracht. Bijna een derde heeft geen maatregelen genomen om in geval van overlijden rond te kunnen komen

"We hebben de financiële situatie in geval van overlijden van mij of mijn partner in kaart gebracht"

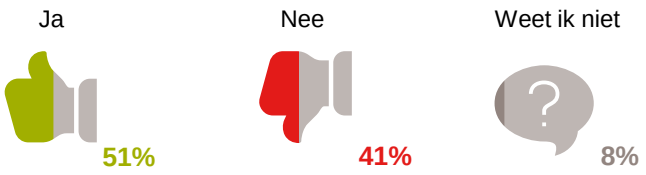

"We hebben maatregelen genomen zodat nabestaanden in geval van overlijden rond kunnen komen"

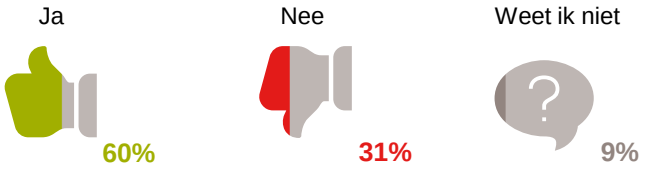

- Voor zowel het in kaart brengen van de financiële situatie in geval van overlijden als het nemen van maatregelen zodat nabestaanden in geval van overlijden rond kunnen komen geldt: hoe ouder, des te vaker men aangeeft dit wel te hebben gedaan.
- Ook boven modale inkomens geven vaker 'ja' aan op bovenstaande stellingen, vergeleken met (onder)modale inkomens.

C4. Kunt u antwoord geven op de volgende stellingen?

Basis: Alle respondenten die een partner hebben (n = 762)

Bij 57% van de personen die gescheiden zijn (waarbij sprake was van huwelijk/ geregistreerd partnerschap/samenlevings-contract), is het pensioen aan de orde geweest. In de helft van deze gevallen is het pensioen gelijk verdeeld

Pensioen aan de orde geweest

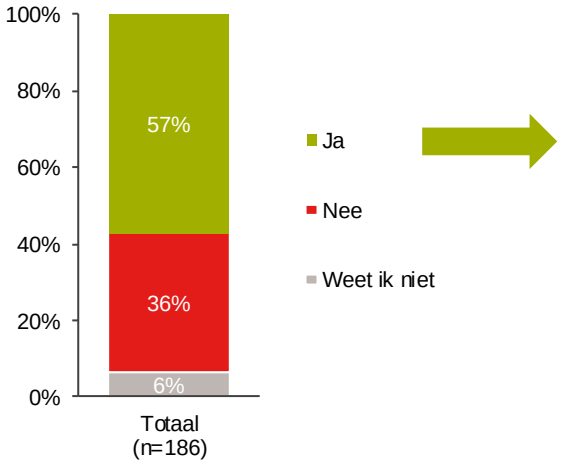

Verdeling

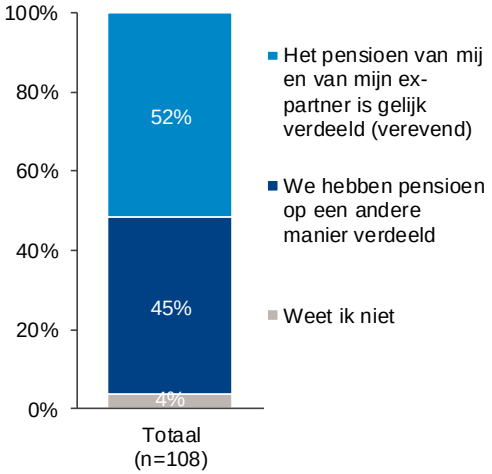

Tevredenheid t.a.v. regeling verdeling

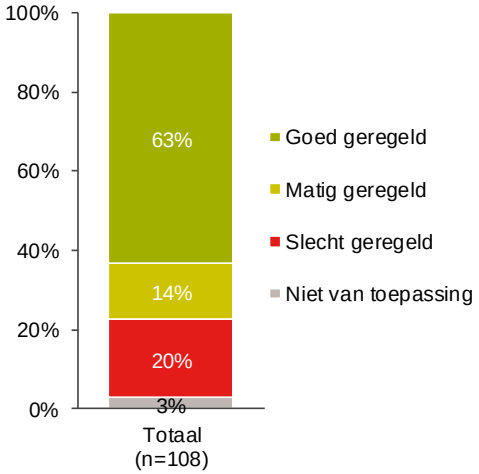

- In totaal is bij 30% van de personen die zijn gescheiden, waarbij sprake was van een huwelijk, geregistreerd partnerschap of samenlevingscontract, het pensioen gelijk verdeeld.

F1. Is bij uw scheiding de verdeling van pensioen aan de orde geweest *Basis: Alle respondenten die een scheiding hebben meegemaakt waarbij sprake was van een huwelijk, geregistreerd partnerschap of samenlevingscontract (n = 186)*

F2. Hoe is de verdeling destijds geregeld?

F3. Als u er op terug kijkt, hoe vindt u dat de verdeling van pensioenrechten destijds is geregeld?

Basis: Alle respondenten waarbij de verdeling van pensioen bij de scheiding aan de orde is geweest (n = 108)

Onderzoeksverantwoording

Profiel

Geslacht	Ondernemers (n=251)	Beroepsbevolking* (n=787)
Man	54%	54%
Vrouw	46%	46%

Leeftijd	Ondernemers (n=251)	Beroepsbevolking* (n=787)
21-34 jaar	21%	29%
35-49 jaar	47%	39%
50+	32%	32%

Opleiding	Ondernemers (n=251)	Beroepsbevolking* (n=787)
Laag	19%	20%
Midden	40%	47%
Hoog	40%	32%

Huishoudinkomen	Ondernemers (n=251)	Beroepsbevolking* (n=787)
Onder modaal	24%	28%
Modaal	18%	11%
Boven modaal	35%	31%
Onbekend	23%	31%

Werkzaamheid	Ondernemers (n=251)	Beroepsbevolking* (n=787)
Werkzaam vast/periodiek contract	3%	90%
Werkzaam flex/oproep contract	1%	5%
Ondernemer zonder personeel	83%	2%
Ondernemer met personeel	17%	0%

Life-events meegemaakt	Ondernemers (n=251)	Beroepsbevolking* (n=787)
Gaan samenwonen/trouwen	79%	72%
Woning kopen	69%	67%
Van baan veranderen	60%	57%
Kinderen krijgen	51%	53%
Werkloos raken (zelf/partner)	36%	25%
Scheiden/uit elkaar gaan	20%	23%
Arbeidsongeschikt raken (zelf/partner)	11%	5%
Overlijden van partner	4%	2%
Geen van bovenstaande	8%	8%

Onderzoeksverantwoording

Methode

Methode: kwantitatief online onderzoek

Aantal vragen: 35

Lengte vragenlijst: 15 minuten

Onderwerp: kennis, houding en gedag t.a.v. financiële situatie na pensionering en factoren die daar invloed op hebben

Veldwerk

15 juli t/m 1 augustus 2016

Bruto n=2547

Netto n=1038

Responspercentage: 41%

Steekproef

GfK Online Panel

Doelgroep: Nederlandse beroepsbevolking, waarvan 251 ondernemers en 787 overige beroepsbevolking in de leeftijd van 21-66 jaar

De resultaten zijn door middel van weging representatief voor de Nederlandse beroepsbevolking op basis van leeftijd, geslacht, opleiding en werkzaamheid

GfK en kwaliteit

GfK heeft kwaliteit hoog in het vaandel. GfK werkt volgens vaste procedures en leidt medewerkers op om op juiste wijze onze producten diensten te leveren. Op die manier garanderen we de beste kwaliteit.

- GfK hanteert een kwaliteitssysteem dat voldoet aan de eisen van ISO 9001: 2015 (de standaard voor een kwaliteitsmanagementsysteem), ISO 20252:2012 (de standaard voor het uitvoeren van Marktonderzoek) en ISO 26362:2008 (de standaard voor het opzetten en exploiteren van acces-panels).
- Internationaal is GfK lid van de ICC / ESOMAR (The World Association of Research Professionals), dit is de overkoepelende organisatie van marktonderzoekbureaus.
- Op lokaal niveau is GfK lid van de MOA, Center for Information Based Decision Making & Marketing Research. Dit is een vereniging van bedrijven en instellingen die zich bezighouden met Market Research, Digital Analytics, Marketing Intelligence en Beleidsonderzoek.
- GfK volgt de gedragscode voor onderzoek en statistiek, handelt strikt volgens de Wet Bescherming Persoonsgegevens en is ingeschreven bij het College Bescherming Persoonsgegevens.
- GfK bewaart de onderzoeksgegevens tenzij contractueel anders is overeengekomen